

Virtuální hospitace

Francouzský jazyk: Francouzské revoluce a *passé composé*

Odborná analýza hodiny (evaluaace)

Autor: Dr. PhDr. Renáta Listíková

Jedná se o žáky kvarty, úroveň A1 směřuje k A2 – francouzštinu se zřejmě učí druhým rokem. Podle vyučující už znají několik časů, v samostatných výpovědích používají přítomný čas a blízkou budoucnost, i když ne vždy zcela správně.

Téma hodiny: francouzské revoluce

Cíl hodiny: nový slovesný čas *passé composé*

Typ hodiny: vychází především z učitelem řízené aktivity žáků, hodina je založená na komunikativní metodě a částečně na projektové výuce; je vedena ve francouzštině a ve vysokém tempu.

Začátek hodiny je velmi živý, navázání kontaktu typickou francouzskou otázkou *comment ça va?* Je zřejmé, že žáci na ni dokáží bez váhání odpovědět a obecněji jsou zvyklí spontánně reagovat na otázky a podněty vyučující. Bohužel ne vždy je žáky dobře slyšet.

Prvních šest minut hodiny je věnováno zřejmě opakování minulého tématu, i když pro vnějšího pozorovatele není zcela jasné, co se opakuje. Zdá se, že blízký budoucí čas a zájmové aktivity typu *Co děláš v ten či onen konkrétní den nebo každý určitý den v týdnu* (použití dnů v týdnu s určitým členem). Tomu by nasvědčovala i otázka *Qu'est ce que tu fais le lundi?*, která je však vzápětí pozměněna na pokyn *On va faire la révision – le lundi, cet après-midi, et les choses que nous avons fait (es!),* kdy se v zadání objeví *passé composé*, jako by měli žáci formulovat věty v minulosti. Poté, co si žáci hravou formou vyberou partnera ke konverzaci a nácviku, dostávají další pokyn *Vous avez trois minutes pour utiliser le lundi, cet après-midi et les choses comme ça* – podobně jako vzápětí, když mají žáci jednotlivě odpovídat – *Vous devez me dire une petite phrase QUI vous aimez, que votre voisine vous a dit.* Myslím, že zadání je nepřesné a chybně formulované, jak co se týče tématu, tak slovesných časů, které by měli žáci procvičovat. Připravují se nejprve mezi sebou všichni najednou – je to pozitivní a motivující, zřejmě jsou na to zvyklí, mluví většinou nahlas a zdá se, že je to těší. Poté odpovídají jednotlivě přítomným časem nebo blízkou budoucností, i když ne vždy správně a není je dobře slyšet. To je obecně problém odpovědí žáků během výuky: často je není slyšet a není jim rozumět, ti ostatní pak málo sledují své spolužáky a jen těžko se mohou učit nalézat a opravovat chyby a tak se sami zlepšovat. Proto se domnívám, že v této opakovací části hodiny, kdy si žáci mají upevnit již probranou látku a správné užití slovíček, které se naučili, by měla vyučující důsledněji

- a) vždy zopakovat odpověď žáka v plném znění, tedy i s případnými chybami (zvl. v případě, že ho není slyšet);
- b) upozornit na chyby, opravit je a vysvětlit, zvláště pokud jde o známý jev, proč je to chyba;
- c) říct větu, výraz, gramatický jev správně a vybídnout žáka, aby správnou odpověď zopakoval.

V této opakovací části hodiny nejde o motivaci zúčastnit se a spontánně se vyjadřovat v cizím jazyce, ale mít radost z toho, že jsem se to naučil správně a že je rozumět tomu, co říkám/chci říct. Oprava chyb by tedy měla být chápána ryze pozitivně.

Téma hodiny je uvedeno explicitně, motivací je potom přímá otázka, zda žáci znají „nějaké francouzské revoluce“ – otázka poněkud nezvyklá a vágní, bez bližšího časového určení, případně zmínce o složitosti situace ve Francii první poloviny 19. století – snad už si žáci téma připravili před touto hodinou? Zřejmě ano, což ostatně vyplyne vzápětí, kdy se žák snaží vyjmenovat revoluce od té „Velké“, ale vyučující reaguje: *ale my jsme mluvili o té z roku 1832* a soustředí se pouze na tuto událost v souvislosti s textem v učebnici, na který vzápětí navazuje. Pokud jsou tématem hodiny „francouzské revoluce“, v této fázi práce v hodině by mělo být téma propojeno s dějepisem, a to jak zopakování letopočtů (1789, 1830, 1848, 1871), tak připomenutí, jak pohnutá doba to byla a jak dlouho trvalo, než byla trvale nastolena Francouzská republika – ostatně slovo republikáni zaznělo a vyučující posléze správně zdůraznila, že revoluce s velkým R je jen ta z roku 1789, a na konci hodiny vyzvala žáky, aby si o ní něco připravili za domácí úkol. Lze se tedy domnívat, že téma revoluce ještě není vyčerpáno a bude se dále doplňovat. Nutno ještě podotknout, že pro událost z 5. června 1832, o níž je během hodiny řeč, je termín „revoluce“ zavádějící. Dostalo se jí takové popularity jen díky Hugovu románu a dojemné postavě malého Gavroche, je součástí nepokojů, které se odehrály v Paříži a byly krvavě potlačeny, nebyla to však žádná revoluce.

Práce s textem z učebnice Unité 9, který o tom nepřímo pojednává, je i **skutečným tématem hodiny**, na kterém žáci pracují. Bylo by možné ho posléze doplnit ještě dojmy z četby románu *Les Misérables*, případně z muzikálu, který žáci viděli (např. to zadat žákům za domácí práci s použitím nově získané slovní zásoby a *passé composé* s pomocným slovesem *avoir*). Žáci nejprve hledají odpověď na obsah ukázky společně, ale až po chvíli přichází přesnější pokyn, že mají mluvit nejprve česky – určitě správný postup vzhledem k novému textu a tématu, které žáci málo znají a ke kterému jim chybí slovní zásoba – jde tedy o první porozumění. Zde ještě poznámka: úroveň vyjádření žáků v češtině je velmi slabá, vyučující by mohla neúplné věty rychle přeformulovat a fakta opravit a přispět tak ke zlepšení vyjadřování i v mateřském jazyce.

Práce na tématu a cíli hodiny

Dobře zvládnutý poslech s porozuměním, žáci si nejprve sami mezi sebou ujasní, co slyšeli, pracují s chutí a všichni, to je třeba ocenit. Je dobré, že vyučující přechází od skupinky ke skupince a poslouchá, co žáci říkají, aniž do jejich rozhovoru zasahuje. Před novým poslechem za podpory sledování daného textu v učebnici žáci odpovídají už francouzsky, co v ukázce slyšeli – celkem správně. Je patrné, že jsou na tuto metodu práce zvyklí. Další prohloubení práce s textem a obrazovým materiálem učebnice – příležitost promluvit, osvojit si nová slovíčka a všimnout si nového gramatického jevu – *passé composé*, které bude částečně probráno v poslední části hodiny. Konstatujme, že žáci reagují dobře, vyučující jednotlivě opravuje hlavní chyby a někdy také výslovnost.

Při práci na porozumění textu po jednotlivých větách a výrazech, bych doporučila vždy důsledněji zopakovat, případně napsat, základní podoby slovního spojení, případně

správně zopakovat chybně vyslovené nebo přečtené výrazy (např. *tu as l'air inquiète = avoir l'air inquiet; Marius et ses amis ont commencé* – nikoliv a ještě po odmlyce *ses amis... zont*).

Další část aktivity připravuje žáky na čtení nahlas. Nejdříve mají žáci možnost nacvičit si dialog mezi sebou – to je jistě metodicky správné, textu již rozumějí a získají větší jistotu. Jen nelze souhlasit s pokynem vyučující *lisez chez vous* (to by si četli doma; ostatně podobný pokyn zazní i ke konci hodiny *venez chez moi* místo *vers moi*) – myslím, že k zadání bylo možné připojit i požadavek, aby se při čtení nahlas žáci pokusili imitovat francouzskou intonaci, kterou slyšeli v nahrávce.

Před četbou nahlas vyučující navozuje uvolněnou atmosféru, je to radost, zábava a zdá se, že žáci to také tak chápou. Aniž k tomu byli vyzváni, někteří se snaží alespoň v náznaku imitovat intonaci a dikci z nahrávky, to je potěšitelné a zasloužilo by si pochvalu, které se jim ovšem nedostane. V této fázi je i dobrá příležitost opravovat výslovnost žáků, což se částečně děje.

Nový gramatický jev – *passé composé*

Poté, co se vyučující znovu ujistila, že všichni článku rozumějí, dává nejdřív pokyn, aby všichni v textu podtrhli *passé composé*, a teprve potom se zeptá, co to je, hledá se odpověď na otázku, kolik má *passé composé* vlastně částí, výklad je v tomto okamžiku nejasný a zmatený. Myslím, že by bylo vhodné přejít na chvíli k frontální výuce a uvést přesněji téma: nácvik dalšího z francouzských minulých časů, tedy i nových slovesných tvarů. Zdůraznit především, že se jedná o čas složený a z čeho složený, a teprve potom vyzvat žáky, aby se pokusili vyhledat a sami pozorovat, jak se tento čas tvoří, ovšem půjde jen o případy s pomocným slovesem *avoir* a významovým slovesem ve „zvláštním tvaru“.

Další část práce s gramatikou už pokračuje dobře, je pozitivní využít k motivaci i znalostí z angličtiny, je vidět, že pro žáky téma není úplně nové, všimají si, že významová slovesa se „divně mění“, proto pracují dost rychle a práci si navzájem kontrolují. To se potvrdí i při dalším nácviku tvarů příčestí minulého, tvarů pravidelných a nepravidelných, pomocí předem připravených kartiček. Žákům to jde až překvapivě snadno. Nicméně úkol není formulován terminologicky správně. Nejedná se o slovesa, která jsou navzájem propojená (*qui se reliant ensemble*), ale o dva různé tvary téhož slovesa, a to infinitiv a příčestí minulé. Je důležité pracovat důsledně s touto terminologií, kterou by si žáci měli co nejdříve osvojit, a to i v češtině, vyhnou se tak do budoucna řadě zmatek a nejasností.

Práce s interaktivní tabulí, i přes drobný technický problém, se daří, včetně samostatné tvorby několika vět mimo cvičení na tabuli. Cíl hodiny, nácvik a seznámení se se základy *passé composé*, byl splněn, nicméně na konci hodiny, kdy žáci sami rekapitulovali, co se naučili, už výsledek tak jasný nebyl, a to i kvůli chybějící gramatické terminologii (viz výše).

Závěrem

Přesto, že v hodině se žáci občas přemísťují, ve třídě se udržela kázeň a pozornost, obecně lze hodnotit kladně zapojení všech žáků, i těch slabších, do aktivit hodiny. Hodina byla zajímavá, živá, aktivity se vhodně střídaly, někdy až příliš rychle. Uyučující vede výuku ve francouzštině, odbočky k češtině jsou v zásadě na místě, je patrné, že žáci si s vyučující rozumí, ta je také správně povzbuzuje a opravuje.

Kde spatřujeme rezervy:

- rychlý spád hodiny byl v té první a poslední části na úkor přesnosti vyjádření a hlubšího porozumění tématu nebo gramatickým formám;

- na konci hodiny by bylo vhodné ještě zařadit zopakování těch slovíček a frazeologismů, včetně výslovnosti, s nimiž měli žáci potíže (*avoir l'air; j'ai lu; j'ai pu; révolution française, je n'ai rien fait, jouer au football, faire du sport* a podobně), a to i přes nedostatek času;
- nepřesně formulovaná zadání, případně chyby ve francouzštině u vyučující, můžeme o nich případně pohovořit během diskuse;
- opravy chyb, jichž se žáci dopouštějí, v těch fázích hodiny, kde je k tomu prostor, nejsou důsledné, na druhé straně ovšem je správné, že vyučující žáky nestresuje a nechá je mluvit, jedná-li se o pochopení textu a vlastní produkci – ovšem zdůrazněme, že je nutné najít si vždy prostor a chyby nakonec přece jen opravit;
- lze jen litovat, že akustika je často nedokonalá, není slyšet, co žáci říkají při samostatné práci a často ani jejich samostatné odpovědi.